

Lausuntopyyntö VN/19831/2023

Insinööriliitto IL ry:n lausunto työryhmän mietinnöstä, johon sisältyy hallituksen esitysluonnos työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain ja työsopimuslain muuttamisesta.

Myötätuntotyötaisteluita koskevat rajoitusesitykset

Insinööriliitto vastustaa muutosehdotuksia. Muutos nykytilaan, jossa myötätuntotaistelut ovat sallittuja, kun tuettava työtaistelu on laillinen, on merkittävä heikennys työtaisteluoikeuteen.

Ehdotuksessa esitetään kiellettäväksi myötätuntotyötaistelu, jos sen toteuttamistapa tai pääriidan ulkopuolisille aiheutuvat vahingolliset seuraukset olisivat ilmeisessä epäsuhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden. Pykälä olisi uusi ja laajentaisi merkittävästi työrauhavelvollisuutta. Muotoilu on epätarkka ja erittäin tulkinnan varainen.

Myötätuntotyötaistelusta aiheutuu aina jonkinasteista haittaa tai vahinkoa pääriidan ulkopuolisille. Sekä lakiluonnoksessa että sen perusteluissa käytetään erittäin epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia ilmaisuja kuten: ilmeinen epäsuhta, tarpeeton työtaistelu, painostusarvo, todellinen merkitys pääriidan ratkaisussa, kohtuuttoman pitkä kesto, ilmeinen epäsuhta. Tämänkaltaiset tulkinnanvaraiset ja epämääräiset muotoilut ovat omiaan aiheuttamaan epävarmuutta työmarkkinoilla ja heikentävät oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta.

Luonnoksen mukaan viimekädessä työtuomioistuin arvio sen, milloin kussakin yksittäistapauksessa työrauhavelvollisuuden aikana toteutettava myötätuntotyötaistelu olisi toteuttamistavaltaan tai seurauksiltaan ilmeisessä epäsuhteessa tuettavalla työtaistelulla tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Ehdotuksesta seuraisi huomattava työmäärän lisääntyminen työtuomioistuimelle ja ennakoitavan ratkaisukäytännön syntyminen kestäisi useita vuosia.

Hyvityssakkoa koskevan ehdotuksen perusteluissa todetaan, että hyvityssakko voidaan tuomita ennakoita sekä myötätuntotyötaistelulla että poliittisella lakolla uhkaamisesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että edellä mainitut epämääräiset termit kuten ilmeinen epäsuhta tulisi työtuomioistuimessa arvioitavaksi jo etukäteen, ennen myötätunto- tai poliittisen työtaistelun alkamista. Tämä aiheuttaisi pitkittyneitä oikeudenkäyntejä työtuomioistuimessa todisteluineen. Suhteellisuusarviota on käytännössä mahdotonta tehdä etukäteen asianmukaisesti. Myötätuntotyötaisteluiden rajoitukset ovat niin tulkinnanvaraisia ja epämääräisiä, että perusoikeuksien - kuten työtaisteluiden - rajoitusedellytyksinä olevat täsmällisyys ja tarkkarajaisuus vaatimukset eivät täyty.

Säädösehdotusten tulkinnanvaraisuus ja sekavuus aiheuttaa sen, että käytännössä on mahdotonta etukäteen tietää, onko tukityötaistelu sallittu vai ei. Tämä epätarkkuus ja tulkinnanvaraisuus tosiasiaa estää työtaisteluoikeuden käyttämisen kokonaan, eikä esitettyä sääntelyä voi pitää hyväksyttävänä.

Poliittisia työtaisteluita koskevat rajoitusesitykset

Insinööriliitto vastustaa rajoitusesityksiä. Mietinnössä esitetään poliittisten työnseisausten rajaamista 24 tuntiin ja muiden poliittisten työtaistelujen rajaamista kahteen viikkoon. Lisäksi esitetään, että poliittista työtaistelua ei saa toimeenpanna uudestaan samaan asiaan vaikuttamiseksi. Hallituksen esityksestä poiketen ja sitä laajentaen esitetään lisäksi, että poliittisiin työtaisteluihin tulisi työriitalain mukainen ilmoitusvelvollisuus ja hyvityssakkoseuraamus.

Poliittisia lakkoja on Suomessa ollut erittäin vähän, eikä niiden rajoittamisella ole merkitystä Suomen kestäväen kasvun, kilpailukyvyn tai Suomen velkaantumisen kannalta. Myös työtuomioistuimen oikeuskäytännössä poliittisia työtaisteluita on katsottu sallituksi erittäin harvoin. Työtuomioistuin on päätöksissään arvioinut, että valtaosa sen käsittelyssä olleista poliittiseksi väitetyistä lakoista on ollut laittomia. Niiden on tulkittu mahdollisesta poliittisuudesta huolimatta kohdistuvan myös työehtosopimukseen. Myöskään tämän takia mietinnössä esitetyille rajoituksille ei ole tarvetta.

Esityksen tavoitteena näyttäisi olevan ennakolta rajoittaa kansalaisten kokoontumisvapautta, mielipiteenvapautta sekä sanavapautta, koska hallitus aikoo toteuttaa laajamittaisia leikkauksia kansalaisten etuihin. Tämä on myös suoraan todettu mietinnössä, jossa perustellaan poliittisten työtaisteluiden rajoittamista seuraavasti: *”yhteiskunnan haasteet voivat tulevaisuudessa olla mittavia, mistä voi johtua tarvetta tehdä kansalaisten etuihin vaikuttavia poliittisia ratkaisuja”*. Mietinnössä myös todetaan, että muutoksilla ei olisi kovin suurta vaikutusta, jos poliittisten työtaisteluiden esiintyvyys vastaisi aiempaa. Muutosehdotusten keskeisimpinä tavoitteina kerrotaan mietinnössä olevan häiriöttömät työmarkkinat, jotka turvaavat yritysten tuottavuutta ja parempaa kilpailukykyä. Kansalaisten perusoikeuksia siis pyritään rajoittamaan ennakolta, jotta vähennettäisi yritysten mahdollisia taloudellisia menetyksiä.

Mietinnössä esitetty rajoitus poliittisen työtaistelun käytölle samaan asiaan vaikuttamiseksi on myös epäselvä ja tulkinnanvarainen, eikä täytä perusoikeuksien rajoitusedellytysten tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia. Ennakoilmoitusvelvollisuuden laajentaminen myötätuntotyötaisteluihin ja poliittisiin lakkoihin on tarpeeton, koska kyseisiä lakkoja ei sovitella sovittelijantoimistossa eikä toisaalta työantajakaan niihin voi vaikuttaa. Ilmoitusvelvollisuus myös pidentää kyseisiä työtaisteluita.

Lainvastaisen työtaistelun seuraamukset

Insinööriliitto vastustaa hyvityssakkojen merkittävää yksipuolista korottamista. Työryhmän ehdotuksen mukaan lainvastaisen työtaistelun seuraamuksena tuomittavan hyvityssakon vähimmäismäärä olisi 10.000 euroa ja enimmäismäärä 150.000 euroa. Työrauhavelvollisuuden rikkomisesta tuomittavan hyvityssakon enimmäismäärä on tällä hetkellä 31.900 euroa, laissa ei ole säädetty vähimmäismäärää. Hyvityssakon alarajan säätämisestä tulee luopua kokonaan.

Työehtosopimusta rikkovan työnantajan tai työnantajajärjestön hyvityssakon enimmäismäärä on samalla tavalla 31.900 euroa ilman vähimmäismäärää. Hyvityssakon yksipuolinen nostaminen ja vähimmäismäärän asettaminen korkeaksi pelkästään työtaisteluiden osalta horjuttaa seuraamusjärjestelmän kokonaisuutta, koska molempien rikkomusten osalta sovelletaan samoja työehtosopimuslain 10§:n määräytymisperusteita. Mikäli työrauhavelvollisuuden rikkomisesta tuomittavaa hyvityssakkoa korotetaan, tulee vastaavalla tavalla korottaa työnantajan/työnantajaliiton työ- tai virkaehtosopimuksen rikkomisesta tuomittavia hyvityssakkoja.

Työtuomioistuimella on ollut pitkään vakiintunut ja ennakoitavissa oleva tulkintakäytäntö hyvityssakkojen tuomitsemisessa. Ehdotettu muutos lisää lainsäädännön tulkinnanvaraisuutta ja oikeudellista epävarmuutta. Muutosesityksen toteutuessa työrauha-asioiden käsittely työtuomioistuimessa tulee

pitkittymään ja vaatimaan yhä useammin suullisen pääkäsitteilyn todisteluineen. Hyvityssakkojen korottamisen vaikutuksia työntekijöiden työtaisteluoikeuteen ja neuvotteluasemaan ei ole lainkaan arvioitu.

Seuraukset työntekijälle

Insinööriliitto vastustaa seuraamusjärjestelmän ulottamista yksittäisiin työntekijöihin. Yksittäiselle työntekijälle ei voi tulla seurauksia liittojen järjestöpäätöksistä. Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi työ sopimuslakia siten, että työntekijälle voitaisi määrätä 200 euron suuruinen hyvitysseuraamus, jos tämä jatkaa sellaista työnseisausta, jonka työtuomioistuim on katsonut lainvastaiseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että työntekijä voitaisi asettaa vastuuseen kollektiivisista toimista, joista työntekijäjärjestö on tehnyt päätöksen.

Ehdotukset perustelut ovat sisällöltään ristiriitaiset. Perusteluissa on aiemmin eroteltu työnseisaukset (lakko tai muu työnteon keskeyttäminen) ja muut mielenilmaukset. Myös pykäläehdotuksessa poliittisista työtaisteluista on eroteltu työnseisaukset ja muut työtaistelutoimet ja niiden enimmäiskestot ovat erilaiset.

Pykäläehdotuksessa, jossa säädetään yksittäisen työntekijän hyvitysseuraamuksesta, puhutaan nimenomaan työnseisauksesta. Kuitenkin kyseisen pykälän perusteluissa on todettu, että *”hyvitys ei kertaantuisi tilanteessa, jossa sama työtaistelu muodostuisi useasta eri työtaistelutoimesta, kuten esimerkiksi vuoronvaihtokiellosta ja ylityökiellosta.”* Toisin kuin muualla mietinnössä, tämän pykälän perusteluissa työnseisaus rinnastetaan vuoronvaihtokieltoon, ylityökieltoon ja muihin mielenilmauksiin.

Mietinnön perusteluissa ei ole millään tavalla huomioitu työntekijän muiden poissaolojen vaikutusta, työsuhteen osa-aikaisuutta tai kokoaikaisuutta tai sitä, miten työnantaja antaa tiedon aiemmasta tuomiosta ja varmistuu siitä, että työntekijä on saanut siitä tiedon. Työnantajan informointivelvollisuudesta ja -tavasta on säädettävä laissa.